

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Kafka Margit

Cím:

Cselédek

Forrás:

*nélkül
Pesti Napló*

Bp

(Hely)

1918 szept 29

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

331.4

Hely

Idő

"1918"

Személy

Helyszám

331.4 "1918"

Cselédek nélkül

Irta: Kafka Margit

Már csak nehéz álmaimban kísértének. Hisztériásan bandzsító, vagy tunya közönyű szemek a sok-sok fakó, eldurvult arcban; sunyin alázatos, vagy nyíltan gyűlölködő tekintetek, ferdült alakok, bütykös, dagadt ujjak; érzem a pállott hagymáztatú bluzokat, melyek zsirfoltos redői közül kiémelyített még olcsó, avas parfümszaga a nagyságának, ki ujonnan viselte őket . . . Polgári háztartások hajdani, harminc koronás „mindenesei” — *cselédeink*; mégis jó, hogy megfogyatkoztak, csaknem elüntek. Nem váltogatják egymást kéthavonként a szobának csufolt, konyhamelleti oduban, nem lesik ádáz és fullatag ellenségszívvel hálósobánk, íróasztalunk, pénztárcánk szükös rejtelmait, nem fecsegnek rólunk a vicinél s a fűszeresnél; elmultak, hadimunkára mentek, vilamoskocsin rendelkeznek, piaci sátor alatt fenshájáznak, távol falukban diadalmas, nagy nap számokon boldogulnak, — vagy csuf lebujszokban, végsőre elszánt csukaszörke férfiak közt osztják szét szegény, letarolt, agyonnyútt, mégis csak nő-voltuk foszlányait . . . Szegény, szegény beteg asszonyi állatok, agyonmorított lelkek, tébult sorsok, elcsigázott idegek, letiport emberjóságok; elcsámpult nők, jogos ellenségek; milyen jó volt megtudni, hogy meg tudunk élni nélkületek! A hűbériség szelleme, mely valaha megszentelte s ihlettel, lélekkel, erkölcsi tartalommal látta el a cselédviszonyt, nemes erénnyé avatta e feltétlen testi-lelki odaadást és glóriával, becsüléssel, néha még jóléttel is üdvözítette mily rég ki-

natt már; mily rég szétmállozt a talaj, melyből egykor tisztelen szerény sorsotok kinőtt; s ti még itt tébolyogtatok — szikkadt - kórók, enyésző gyökerek, hanyódva az új kor szelében. — zavarva és akadályozva, gyötörve és gyötretve . . . A gyűlöletes háboru révén kellett hát, hogy jöjjön ez a felszabadító lapasztalás: megvagyunk nélkületek, megvagytok nélkülnk. Jó-e? Bizonyos, hogy együtt még rosszabbul volnánk!

Mi a titka? Ezer apró dolgok, ezer háborus kisháztartásban napról-napra tökéletesedő kis módszerek. Meg kell szokni a feltétlen és állandó rendet, mindent rögtön a helyére tenni napközben is, használat után; morzsát, piszkot, papírszemetet rögtön a gyűjtőhelyére dobni. A takarításhoz egyszerűen föltétlenül beszerezni a legjobb, legalkalmasabb szerszámokat, butorkefét és szőnyeg-kefeseprőt, (van, amelyik mindjárt hengeres bádogtartóba gyűjti a morzsát) kézzel, hosszú nyélen hengeríthető padló-fényesítőt, pókhálózt, porolót, kézi-porszívót, tollseprőt; mindent a legjobb helyről; (ó, mennyivel többet tudna ebben is már *a mai, meglévő technika* — hacsak akarna!) A konyhai edénybe használat után azonnal vizet tenni és egy darabka szódát vagy káliszappant; másnap a csap alá tartva belé se kell mártani az ujjakat! Nem megy mindjárt és mindig és minden egyforma simán; de akinek a lakása nem nagyobb, mint *amekkora a föld és munka termelőképessége s az emberek száma közötti arány szerint kidukál s amekkorát az emberi természet testi-lelki igénye kiszab; azaz: ahány családtag, annyi szoba; annyi négy-fal, (tágabb emberburok, sejt, odu, csigahéj) . . . szóval ekkora lakást, *szocialiter jogosat* s amelyben gáz, villanylámpa, villamosfűző, hideg-*

és melegvíz van és egyik helyiség sincs a másiktól nagyon távol . . . ó, milyen ragyogóvá lehet tenni *naponta husz percnyi idő részánásával*. Az ember magára kap egy fehér munkaköpenyt, amilyen az orvosoké s a cukrászoké; hajára is borít valamit a por ellen és dalolva, *frissen, kiki a saját szobáját, férfit asszony egykép, a nagyobb gyerek is segíthet; mindössze husz perccel később jutunk fürdőhöz, reggelihez*. Szobát csak az érdemel, aki ki tudja tisztogatni; cipőt is csak az, ruhát is az. Rabszolgatartás, embertelenség, szociális véték egyik embert a másikkal szemben testi szolgálatra kényszeríteni. Senkise szónokoljon nekem szociális problémákról és megoldásokról, — mig undorral ledobott szenyese fölé naphosszat hajol egy élő emberi lény, két kézzel dörgöli, lugos oldata

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

gőzét szívja!... Persze, ha megkonstruálnák az összes *ma már lehető gépeket* s csak egy mosodatisztviselő kellene, ki számbavesz, szortíroz, jegyez!...

Igen-igen, de gyomrunk is van s a „tűzhely“ nemcsak illuziót, hanem meleg ételt, jó „házikoszt“-ot is jelent!... Tudom; és azt is, hogy a „közös konyhák“, melyekkel vagy tíz évvel ezelőtti nagy hévvel és kevés okossággal kísérleteztek — nem váltak be schol. De nem ám; ennyire mégsem egyszerű a dolog! Ha hetenkint más-más nagysága viszi oda a maga kis külön megszokásait, egyéni izléskéit, egygyel-jobbán tudását, a többintultenni akarását; nem, *a szakmunkát, a rendszeres munkamegosztást* mégsem csak úgy a kék levegőből szedte a gazdasági élet. — A közös konyhák megbuktak, de *a centralizáció folytatódik azóta is zavartalan*. Nézzük meg most, a háboru alatt egyes beszerzési csoportok étkezőit; mi egyebek jól csinált közös konyháknál? Én az ujságírókét ismerem. Nem tudok közelebbit a szervezetről, de amit ott kapunk, feltűnően jó és olcsó, az abroszok tiszták, az edények ragyognak, az asztalon virág van s a kiszolgáló kisasszonyok kedvesek, ügyesek, szerények és buzgók. Elnézem: egyik-másiknak egy mozdulatában több a belső előkelőség, mint sok semmittevő, cicomás fruska egész valóján. Noha a nap bizonyos óráiban „szolgálhatnak“, — *hölgyek* mégis viselkedésüknél fogva; *emberek, mert dolgoznak és jól dolgoznak*; egyébren senkisémet kíváncsi. Az ökonomiásabb, könnyebb, boldogabb jövőnek, az anyagi életvitel kikerülhe-

telen centralizációjának feketeruhás, fehérkötős kis papnői már...

— Mind szép, mind szép; de *a gyerek, a kicsiny gyerek?* Aki még nem segíthet a szoba takarításában, akit még nem lehet közös étkezőbe vinni? S a fiatal, középsorsu anyák ma nagyrészt dologba, hivatalba, órákra mennek és ott kell, hogy hagyják a kisgyermeküket. — De hát csak itt, éppen *itt* ne lehetne centralizálásról szó? A probléma megvan, az ifju anyák dologra sietnek; ezen már nincs mit érzelegni, ezen már a jóisten se segít! Cselédekre maradjanak a kicsinyek? A gyermekkori, titkos és titkolt, félig-szándékkal félfeledésbe szorított, de életfontosságú impressziók kutatója, az új lélekanalízis (ha mást nem) tucátjával tud közölni rémhistóriákat a felől, hogy *mi mindent tanultunk*, miben „világosítottunk“ fel idő előtt és *hogyan*, mi, mai emberek is (kiknek anyja pedig nem is járt még hivatalba) a cselédek utján; e mindenestől „korlátolt beszámíthatóságú“, többnyire idegbeteg és sokszor szükségképp züllött páriáktól, akik mivoltukról nem tehetnek. — Miért ragaszkodik érzésünk még ma is görcsösen a rablómesemondó, mákfej-főző, parázsszénnel íraló „szárazdadához“; mikor *álmodni lehet* — (Ó szép álm!) — hófehérbölcös, higiénikus, gummipadlós és pasztörizált-tejes *csecsemőtho-nokról, napközi bölcsődékről*; képzett, lelkiismeretes és jól fizetett orvosnők és pedagógusnők vezetése és folytonos, inspekciós felügyelete alatt! Hová a munkába menő középrendű asszony is bizvást beadhatja kicsinyjét a nap bármely sza-

kában, bármennyi időre, órákra vagy napokra, aszerint, ahogy elfoglaltságai kívánják; hová szoptatni, ellenőrizni, látogatni bármely időben az anya is bemehessen — mert hiszen a kisgyerek s a csecsemő iránt még tulzottan és joggal féltő az anyaöszön.

— S mert hivatalba, munkába *mégis csak el kell menni*; s hány fővárosi tanítónő szoptat ma is dugva, titkon, szégyenkezve a tanáriban, az irodában, az igazgató különös elnézéséből, reszketve, hogy meg ne sejtsék a nyelves csitrilányok... kényszeredett, idegpusztító anyai mártiromságban két csengettyűszó között. — Így semmiesetre nincs jól; *amugy* — mégis csak meg kellene próbálni!

De miből, miből, miből? — sziszeg rám a kérdés. Mikor jut az emberi közösség munkateljesítményéből ennyi költség, ennyi gondviselet, jólét és egészség — a csecsemőknek? „De hiszen ez *takarékosság az emberi erővel!*“ — Mindegy! Gebedjenek meg az erők, kivált az asszonyi erők; puskaporra, ágyura, lőrre, mérre, emberfogó vascsapdára kell ezen a *mai világon*, — amit a föld, a lég, az ég, a bányá, a gép, az állat s az ember ereje, munkája kitermel. — De így lesz-e mindig, örökig? Hátha nem! Várjunk, mi lesz, várjunk, ez most nem számít, zárójelbe teendő évek; most minden lét mártírium, most semmi se érdemes. „Ne szülj rabot, te szüz, anya ne szoptass csecsemőt!“ — mig e dolgotat, — az embervilág legszentebb, legfontosabb dolgát is valami-kép el nem intézik. Cselédek nélkül!